

MILLIY NAQSH ELEMENTLARINI ZAMONAVIY KIYIM DIZAYNIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Shoymirova Dildora Alisherovna

*Termiz davlat pedagogika instituti
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy naqsh elementlarini zamonaviy kiyim dizaynida qo‘llashning nazariy va amaliy jihatlarini yoritiladi. O‘zbek xalq amaliy bezak san’ati namunalarining estetik, ramziy va kompozitsion xususiyatlari tahlil qilinib, ularni zamonaviy moda industriyasida qo‘llash imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, milliy naqshlarning dizayn jarayonidagi o‘rni, innovatsion texnologiyalar bilan uyg‘unligi va global modadagi ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: milliy naqsh, zamonaviy dizayn, kiyim konstruksiyasi, amaliy bezak san’ati, moda industriyasi, estetik qadriyat, innovatsiya.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of applying national ornamental elements in modern clothing design. The aesthetic, symbolic, and compositional characteristics of Uzbek folk decorative and applied art are analyzed, and the possibilities of incorporating them into the contemporary fashion industry are explored. Furthermore, the role of national ornaments in the design process, their integration with innovative technologies, and their significance in global fashion are discussed.

Keywords: national ornament, modern design, garment construction, decorative and applied arts, fashion industry, aesthetic values, innovation.

Kirish

Naqsh – bu ma’lum bir tartib va ritm asosida takrorlanadigan bezak elementlari yig‘indisi. Naqshlarda shakl, rang va ramziy ma’nolar mujassam bo‘ladi. Arxeologik topilmalar shuni ko‘rsatadiki, Markaziy Osiyo hududida kashta san’ati miloddan avvalgi davrlardayoq mavjud bo‘lgan. Qadimgi odamlar kiyim va uy-ro‘zg‘or buyumlarini bezash orqali ijtimoiy mavqeini, milliy mansubligini ko‘rsatgan.

Dastlab:

- Jun va ipak iplar ishlatilgan
- Tabiiy bo‘yoqlardan foydalanilgan
- Naqshlar ko‘proq ramziy ma’no kasb etgan

O‘rta asrlarda rivojlanishi

Buyuk Ipak yo‘li orqali madaniy aloqalar kuchayishi kashtachilik rivojiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Bu davrda:

- Ipak matolar keng qo‘llanilgan
- Oltin va kumush iplar bilan tikish rivojlangan
- Saroy va zodagonlar kiyimlari murakkab kashtalar bilan bezatilgan.

Globalashuv jarayonida milliy madaniy merosni asrab-avaylash va uni zamonaviy shaklda rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, moda va kiyim dizayni sohasida milliylikni saqlab qolish bilan birga zamonaviy talablar asosida yangicha talqin yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbek milliy naqshlari asrlar davomida shakllangan boy badiiy meros bo'lib, ular bugungi kunda ham o'z estetik qimmatini yo'qotmagan.

Zamonaviy kiyim dizaynida milliy naqsh elementlarini qo'llash nafaqat estetik bezak vazifasini bajaradi, balki milliy identitetni namoyon etish, madaniy merosni targ'ib qilish va raqobatbardosh dizayn mahsulotlarini yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Milliy naqshlarning badiiy va ramziy xususiyatlari

O'zbek milliy naqshlari asosan uch turga bo'linadi:

1. Islimiy naqshlar – o'simliksimon shakllar, egri chiziqlar va barg elementlaridan iborat. Ular hayot, o'sish va go'zallik ramzi hisoblanadi.

2. Girih naqshlari – geometrik shakllarga asoslangan murakkab kompozitsiyalar bo'lib, tartib va mukammallikni ifodalaydi.

3. Gulli naqshlar – lola, bodom, atirgul kabi obrazlar orqali nafislik va bahoriy kayfiyatni aks ettiradi.

Naqshlarda ranglarning ham o'ziga xos ramziy ma'nosi mavjud: ko'k – osmon va tinchlik, yashil – hayot, qizil – quvonch va energiya, oq – poklik timsolidir.

Zamonaviy kiyim dizaynida qo'llash yo'nalishlari, dekorativ bezak sifatida.

Milliy naqshlar kiyimning yoqa, yeng, etak, bel qismi yoki aksessuarlarida kashtachilik, applikasiya, lazer kesim va bosma usullar orqali qo'llaniladi.

Print va raqamli texnologiyalar orqali

Bugungi kunda raqamli dizayn dasturlari (masalan, grafik va CAD tizimlari) yordamida milliy naqshlar stilizatsiya qilinib, matolarga bosma shaklida tushirilmoqda. Bu usul ommaviy ishlab chiqarishda qulaylik yaratadi.

Minimalistik talqin. Zamonaviy modada ortiqcha bezakdan ko'ra nafislik ustuvor. Shu bois milliy naqshlar ko'pincha kichik detal yoki aksent sifatida ishlatiladi.

Milliy va Yevropa uslubini uyg'unlashtirish.

Klassik kostyum, pidjak, kechki libos yoki kundalik kiyimlarga milliy naqsh elementlarini qo'shish orqali yangi dizayn yechimlari yaratiladi.

Kompozitsion va texnologik jihatlar

Milliy naqshlarni kiyimga qo'llashda quyidagi omillar muhim:

- Matoning turi va fakturasi
- Ranglar uyg'unligi
- Naqshning hajmi va joylashuvi
- Kiyim konstruksiyasi bilan mosligi

Shuningdek, zamonaviy tikuvchilik texnologiyalari – mashinali kashta, sublimatsion bosma, lazerli o'yma kabi usullar milliy naqshlardan samarali foydalanish imkonini kengaytiradi.

Global moda va milliylik

So‘nggi yillarda jahon modasida etno-uslubga qiziqish ortib bormoqda. Dizaynerlar milliy bezak elementlarini zamonaviy shaklda talqin qilib, xalqaro podiumlarda namoyish etmoqda. Bu esa o‘zbek milliy naqshlarining global miqyosda tanilishiga xizmat qilmoqda.

Milliy naqsh elementlarini zamonaviy kiyim dizaynida qo‘llash:

- brendning o‘ziga xosligini oshiradi
- mahsulotning estetik qiymatini kuchaytiradi
- milliy madaniyatni targ‘ib qiladi

Xulosa

Milliy naqsh elementlarini zamonaviy kiyim dizaynida qo‘llash keng imkoniyatlarga ega. Ular dizayn jarayonini boyitadi, milliy identitetni saqlaydi va innovatsion texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan holda yangi estetik yechimlar yaratishga xizmat qiladi. Zamonaviy dizaynerlar milliy naqshlarni stilizatsiya qilish, minimalistik shaklda qo‘llash va global moda talablariga moslashtirish orqali milliy va zamonaviylik o‘rtasida muvozanatni ta’minlamoqda.

Kashtachilik — matoga igna va ip yordamida turli naqsh va bezaklarni tushirish san’ati bo‘lib, u o‘zbek xalq amaliy bezak san’atining eng qadimiy va nafis turlaridan biridir. Kashtachilik nafaqat bezak vazifasini bajargan, balki xalqning urf-odati, dunyoqarashi va estetik didini ham aks ettirgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Иманов, Б., & Иманова, М. (2021). Развитие творческих способностей учеников при выполнении проблемных экспериментов по физике с помощью инновационных технологий. Общество и инновации, 2(2), 222-227.
2. Imanov, B. (2020). Specificity Of Student Creative Activity. The American Journal of Social Science and Education Innovations/2 (10), 243-249.
3. Imanov, B. B. (2021). Competences in the quality of education and their organization. ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH, 10(5), 419-424.
4. Avazov. G‘. “Bo‘lajak texnologiya fani o‘qituvchilarini kasbiy faoliyatiga tayyorlashda kreativ kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari”. Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitetining Axborotnomasi – Nukus. 2025. 3-son. – B. 204-206. (13.00.02. № 67).
5. Barataliyeva. N. “Servis xizmati yo‘nalishini o‘qitishda kreativ yondoshuv va uning samaradorligini oshirish strategiyalari”. Maktabgacha va maktab ta’limi 2025-yil yanvar №1son B. 557-560.
6. Choriev, R., & Kucharov, S. (2023). Methodology of using electronic textbooks in the field of technological education. Science and innovation, 2(B1), 371-373.